

VAKİT GAZETESİNE GÖRE PARİS BARİŞ KONFERANSI'NDA TÜRKİYE SULHU MÜZAKERELERİ VE ANADOLUDA'KI ETKİLERİ (1919-1920)*

TURKISH PEACE NEGOTIATIONS AT THE PARIS PEACE CONFERENCE
AND ITS EFFECTS ON ANATOLIA, ACCORDING TO VAKIT NEWSPAPER
(1919-1920)

Abdurrahman YALÇINKAYA**

Geliş Tarihi/Received: 07.02.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 11.06.2025

YALÇINKAYA, Abdurrahman, (2025), "Vakit Gazetesine Göre Paris Barış Konferansı'nda Türkiye Sulhu Müzakereleri Ve Anadolu'daki Etkileri (1919-1920)", Belgî Dergisi, S.30, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2025/II, ss. 325-350.

Öz

Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı Devleti'nin de taraf olduğu İttifak Devletlerinin yenilgisiyle sonuçlandı. İtilaf Devletleri, savaşta yenilgiye uğrayan Bulgaristan'la 29 Eylül'de, Osmanlı Devleti'yle 30 Ekim'de, Avusturya-Macaristan'la 3 Kasım'da ve Almanya'yla 11 Kasım'da birer ateşkes antlaşması imzaladılar. Silahlı mücadelenin sona ermesiyle barış görüşmeleri gündeme geldi. Savaşın galipleri, mağluplarla yapacakları antlaşmaların şartlarını görüşmek ve kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek için Paris'te bir araya geldiler. 32 devletin temsilcileri Paris'te Avrupa ve hatta dünya haritasını yeniden belirlemeye başladılar. Bağımsızlığa kavuşmayı uman topluluk ve azınlıklar, Paris Barış Konferansı'nda alınacak kararları sabırsızlıkla bekliyorlardı. Üstelik bu topluluk ve azınlıkların birçoğu Osmanlı'dan toprak koparmak amacındaydı. Bilhassa Yunanlılar "Büyük Yunanistan" hayaline iyice kapılmışlardı. Buna karşın Wilson'un "yenenler yenilenlerden toprak almayacaktır" ilkesi, mağlup devletleri umutlandırmış ve onların da Barış Konferansı'ndan beklentilerini arttırmıştı. Paris Barış Konferansı 18 Ocak 1919'da başlamıştır. Konferansta ilk önce Almanya, Avusturya ve Bulgaristan'la ayrı ayrı antlaşmalar imzalandı. Ancak Osmanlı Devleti ve Macaristan'la herhangi bir antlaşma yapılmadan Konferans dağıldı. Büyük devletlerin menfaatlerinin paralelinde kararların alındığı Paris Barış Konferansı, Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği sorunlara çözüm getirmemiştir. Adında "barış" tabiri olan ve dünya barışını temin etme amacını taşıyan Paris Barış Konferansı, aslında İkinci Dünya Savaşı'nın da hazırlayıcısı olmuştur. 1920'nin ortalarına kadar fiilen devam eden Paris Barış Konferansı'nın ilk altı ayında en önemli kritik kararlar alınmıştır. Bu kararlar ileriki yıllarda devletlerarasındaki ilişkilere yön vermiş ve yeni sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu çalışmada Konferansa katılmak üzere Osmanlı Murahhaslarının Paris'e davet edilmesi, Konferansta Türkiye Sulhu hakkında yapılan müzakereler, Osmanlı Murahhaslarının Konferanstaki vaziyetleri; bu süreçte İstanbul'da toplanan Şûrâ-yı Saltanat ile başta başkent İstanbul olmak üzere Anadolu'nun muhtelif vilayetlerinde düzenlenen mitingler ve gönderilen protesto telgrafları hakkında Vakit gazetesinde yayınlanan haber ve yazılar incelenmiştir.

*Bu çalışma yazarın Yüksek Lisan Tezinin ilgili bölümünden üretilmiştir.

** Dr., MEB, Van, Türkiye, mevlam04@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-3044-3294>).

Anahtar Kelimeler: *Paris Barış Konferansı, Türkiye Sulhu, Wilson İlkeleri, Vakit gazetesi.*

Abstract

The First World War ended with the defeat of the Central Powers, to which the Ottoman Empire was also a party. The Allied Powers signed armistice agreements with Bulgaria, which was defeated in the war, on September 29, with the Ottoman Empire on October 30, with Austria-Hungary on November 3, and with Germany on November 11. With the end of the armed struggle, peace talks came to the agenda. The winners of the war met in Paris to discuss the terms of the agreements they would make with the defeated and to resolve the disputes among themselves. Representatives of 32 states began to redefine the map of Europe and even the world in Paris. Communities and minorities hoping to achieve independence were impatiently waiting for the decisions to be taken at the Paris Peace Conference. Moreover, many of these communities and minorities aimed to seize land from the Ottoman Empire. The Greeks in particular were deeply enthralled with the dream of "Greater Greece". On the other hand, Wilson's principle of "the victors will not take land from the defeated" gave hope to the defeated states and increased their expectations from the Peace Conference. The Paris Peace Conference started on January 18, 1919. At the conference, separate agreements were first signed with Germany, Austria and Bulgaria. However, the Conference was dissolved without any agreement being made with the Ottoman Empire and Hungary. The Paris Peace Conference, where decisions were taken in parallel with the interests of the great powers, did not bring a solution to the problems brought by the First World War. The Paris Peace Conference, which had the word "peace" in its name and aimed to ensure world peace, actually prepared the Second World War. The most important critical decisions were taken in the first six months of the Paris Peace Conference, which continued virtually until the mid-1920s. These decisions shaped the relations between states in the following years and caused the emergence of new problems. In this study, the invitation of the Ottoman delegations to Paris to attend the Conference, the negotiations regarding the Turkish Peace at the Conference, the positions of the Ottoman delegations at the Conference; In this process, the news and articles published in the Vakit newspaper about the meetings held in various provinces of Anatolia, especially in the capital Istanbul, and the protest telegrams sent, with the Council of Sultanate gathered in Istanbul, were examined.

Keywords: *Vakit newspaper, the Paris Peace Conference, Turkey Peace, Wilson Principles.*

Giriş

Basın, devlet ve toplum için yönlendirici ve şekillendiricidir. Basının en önemli unsurlarından olan gazete, hem toplumun aynası hem de toplumun aynaya yansımayan yüzünü ortaya koyan ve kendi döneminin siyasî-sosyal olaylarını gösteren kitle iletişim aracıdır. *Vakit* gazetesi Meşrutiyet Dönemi'ne, sonrasında yaşanan savaşı ve Cumhuriyet Dönemi'ne tanıklık yaptığı için bu dönemlerin siyasî ve sosyal olaylarını iyi tahlil edebilmiştir. *Vakit* gazetesinde Paris Barış Konferansı hakkında hem haberler hem de köşe yazıları yayımlanmıştır. Gazete, bu nedenden dolayı birçok defa sansüre maruz kalmıştır. *Vakit* gazetesinin İstanbul'da basılan önemli gazetelerden biri olması, Konferans'la ilgili Avrupa gazetelerinde yayımlanan yazılara da sayfalarında yer vermesi ve Millî Mücadele taraftarı yayın politikasına sahip olması, gazetenin önemini ortaya koymaktadır. Gazete, Paris Barış Konferansı müzakere sürecini çok yakından takip etmiş, Konferans için Paris'e gidecek Osmanlı Murahhaslarının kimlerden oluştuğunu, muhtıralarda yer alması gereken hususları ve takip edilen güzergâh gibi konuları da okuyucularına aktarmıştır. Makale çalışması için öncelikle 1919 ve 1920'de basılan *Vakit* gazetesinin tüm sayıları temin edilmiştir. Daha sonra Paris Barış Konferansı'nda Türkiye Sulhu hakkında yayımlanan yazılar ve haberler kronolojik olarak sıralandıktan sonra belli başlıklar altında ele alınmıştır. Ayrıca müzakere sürecinde Anadolu'nun muhtelif yerlerinde düzenlenen protesto mitingleri de incelenmiştir. Dönemin siyasî ve toplumsal vaziyetini gösteren Millî Mücadele taraftarı bir gazetenin gözüyle Paris Barış Konferansı'nın tüm detaylarıyla incelenmesi, makalenin literatür açısından önemini ortaya koymaktadır.

Vakit gazetesi ilk olarak 1875 yılında Filip Efendi (Şahinyan) tarafından yayımlanmıştır¹. 1884 ile 1917 tarihleri arasında yayın hayatına ara veren *Vakit* gazetesi, 22 Ekim 1917'de Ahmed Emin Yalman ve Mehmet Asım Us ortaklığında tekrar yayımlanmaya başlamıştır². İstanbul basınının en önemli gazetelerinden olan *Vakit*, Millî Mücadele taraftarı yayınlar yapmış ve bundan dolayı birçok defa yayınları tatil edilmiş veya sansüre uğramıştır³.

Osmanlı Devleti için "sonun başlangıcı" olan Birinci Dünya Savaşı, yenilgiyle sonuçlanmıştı. 1918 yılına gelindiğinde hem İtilaf hem de İttifak Devletleri artık barışı düşünmeye başlamıştı. Bu arada 8 Ocak 1918'de ABD Başkanı Woodrow Wilson, tarihte "Wilson İlkeleri" veya "Wilson'un 14 Noktası" olarak geçen ilkelerini dünyaya duyurmuştu. Ancak bu ilkeler, İtilaf Devletlerinin savaş sonrası planlarını bozuyordu. Çünkü her bir İtilaf Devletinin kendine göre barış antlaşmalarından beklentileri farklıydı. Bilhassa İtilaf Devletlerinin kendi aralarında yaptıkları gizli antlaşmalar ve savaş sonrası için yaptıkları planlar, "açık anlaşma ve diplomasi" kuralını savunan Wilson İlkeleri'ne ters düşüyordu⁴.

1918'de Birinci Dünya Savaşı daha sona ermeden, bazı ülkeler ve azınlıklar harekete geçip taleplerini söylemeye başlamışlardı. Paris Barış Konferansı bu taleplerin dile getirildiği yer olmuştur⁵. Aslında İtilaf Devletleri aynı safta savaşmış olmalarına rağmen

¹ M. Nuri İNUĞUR, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, İstanbul 2005, s. 249.

² Ahmet Emin YALMAN, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*, I. (1888-1922), Rey Yayınları, İstanbul, 1970, s. 357.

³ Örneğin 4 Temmuz 1920'de *Vakit*'te yayımlanan "İzmir Cephesinde Vaziyet" başlıklı haberde Mustafa Kemal, Fevzi ve İsmet Paşaların resmi de yer aldığı için Divan-ı Harp tarafından on gün müddetle gazetenin yayını durdurulmuş ve gazete 5-16 Temmuz 1920 tarihleri arasında yayınlanamamıştır. Ayrıca sorumlu müdür de bir ay hapse mahkûm edilmiştir (*Vakit*, 4 Temmuz 1920, Numara 1935, s. 1).

⁴ Rifat UÇAROL, *Siyasi Tarih*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995, s. 508, 509.

⁵ Ali Erhan ERTAN ve Tefik Orçun ÖZGÜN, 2016: 553). "I. Dünya Savaşı'nın Ardından Yenidünya Düzenine Doğru: 1919 Paris Barış Konferansı", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. III, Aralık 2016, s. 253.

kendi aralarında menfaat çatışmasından dolayı anlaşılmadıkları önemli meseleler de vardı. İşte İtilaf Devletlerinin hem bu meseleleri çözmek hem de mağlup devletlere kabul ettirilecek “barış” şartlarının belirlemek için Paris’te bir araya gelmişlerdir⁶.

Kasıtlı bir şekilde Alman İmparatorluğu’nun kuruluş tarihi olan 18 Ocak’ta başlayan Paris Barış Konferansı’na 32 devletin temsilcileri katılmıştır. Konferans başlarken ilk olarak yapılacak müzakerelerde uyulacak bazı usul esaslar belirlendi. Buna göre İngiltere, Fransa, ABD ve Japonya tüm oturumlarda ve komisyonlarda yer alması, Yunanistan ve diğer katılan devletler ise sadece kendilerini ilgilendiren meselelerin görüşüldüğü oturumlara katılabiliştir. Konferans müzakerelerine hâkim olan devletler başta İngiltere ve Fransa olmak üzere⁷, ABD, Japonya ve İtalya idi⁸. Konferans müzakereleri için bu hâkim devletlerin Başbakan ve Dışişleri Bakanlarından oluşan “Onlar Konseyi”⁹ ve sadece Başbakanlarından oluşan “Beşler Konseyi” oluşturulmuştur. Fakat Japonya Başbakanı’nın çekilmesiyle “Beşler Konseyi”, “Dörtler Konseyi” olarak devam etmiştir¹⁰.

Marc Trachtenberg’in belirttiğine göre Robert Binkley, Paris Barış Konferansı’nı “kahramanlar ve kötü adamlar” arasında yaşanan bir mücadele olarak tasvir etmiştir¹¹. Gerçekten de Paris Barış Konferansı, savaşın sorumluları olarak görülen İttifak Devletlerinin yargılanıp cezalarının kesildiği, savaş zararının tazmin edildiği yer olmuştur. Konferans, yeni devletlerin kurulduğu, yeni sınırların çizildiği, bazı milletlerin hayat hakkının elinden alındığı ve güçlü devletlerin asırlık planları için kararların alındığı bir meclis görevini yerine getirmiştir¹².

Konferansta Ermeni, Rum, Yahudi, Arap ve Kürtler kendi siyasî talepleri doğrultusunda başat devletleri etkilemek için yerlerini almışlardı¹³. İtalya ise St. Jean de Maurienne Antlaşması (1917) ile kendisine vaat edilen Anadolu topraklarını istiyordu. Bu nedenle Konferans’ta önce Almanya sulhu olmak üzere Avrupa meseleleri ele alınmış ve Osmanlı Sulhu ise ancak 30 Ocak 1919’dan itibaren görüşülmeye başlanmıştır¹⁴.

Konferansın Ocak ve Şubat müzakerelerinde temel konu Almanya sulhu meselesi Mart müzakerelerinde ise ağırlıklı olarak Polonya-Almanya arasındaki sınırın belirlenmesi, Avusturya-Macaristan konusu, Yahudi talepleri ve genel hatları ile Osmanlı Devleti’nin

⁶ R. UÇAROL, *Siyasi Tarih*, s. 509.

⁷ Ahmet Hurşit TOLON, *Sevr’e Giden Yol*, Günel Basım Yayın, Ankara, 2005, s. 116, 117.

⁸ Margaret MACMILLAN, *Barış Yapanlar-Dünyayı Değiştiren 6 Ay- 1919 Paris Barış Konferansı’nın Hikâyesi*, Çev. Belkıs Çorakçı DİŞBUDAK, Alfa Yayınları, İstanbul 2015, s. 95.; R. UÇAROL, *Siyasi Tarih*, s. 510-512.

⁹ Fahir ARMAOĞLU, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1924-1980)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1984, s. 145.

¹⁰ Dilara USLU, “Paris Barış Konferansı’ndaki Yunan İsteklerinin Batı Basınına Yansımaları”, *History Studies*, C. IV, S. 2, Temmuz 2012, s. 362. “Dörtler Konseyi”, Birleşik Krallık Başbakanı David Lloyd George, ABD Başkanı Woodrow Wilson, Fransa Başbakanı Georges Clemenceau ve İtalya Başbakanı Vittorio Emanuele Orlando’dan oluşuyordu (Yusuf Hikmet BAYUR, *Atatürk’ün Hayatı ve Eserleri*, C. I, Güven Basımevi, Ankara, 1970, s. 326). Ancak sonraki günlerde İtalyan müessilinin konferansı terk etmesiyle “Dörtler Konseyi”nde üç devlet kalmıştır (A. E. ERTAN ve T. O. ÖZGÜN, *I. Dünya Savaşı’nın Ardından Yenidünya...*, s. 556).

¹¹ Marc TRACHTENBERG, “Reparation at The Paris Peace Conference.” *The Journal of Modern History* 51.1 (1979), s. 24.

¹² A. E. ERTAN ve T. O. ÖZGÜN, “I. Dünya Savaşı’nın Ardından Yenidünya...” s. 555.

¹³ Mustafa BUDAK, “Osmanlı Devleti’nin Paris Barış Konferansı’na Davet Edilmesi ve Muhtıralar Sunması İle İlgili Tartışmalar, *Tarih Dergisi*, 71 (2020/1), s. 447.

¹⁴ Hanefi YAZICI, 1919 Paris Barış Konferansı’nda Türk Tezleri, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2020, 9 (2), s. 1045. Ancak İtalya’ya verilen bu söz tutulmamış ve Konferans’ta İzmir’in Yunanistan tarafından işgaline karar verilmiştir (Sina AKŞİN, v.d., (2006), *Yakınçağ Türkiye Tarihi I*, Milliyet Kitaplığı, s. 71).

Vakit Gazetesine Göre Paris Barış Konferansı'nda Türkiye Sulhu Müzakereleri Ve Anadolu'daki Etkileri (1919-1920)

paylaşılması hususları ele alınmıştır¹⁵. Ancak Osmanlı Devleti ile imzalanacak antlaşma şartlarının müzakeresi, Osmanlı temsilcisinin olmadığı veya söz hakkı verilmediği oturumlarda gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nin konferansa katılma talebi ancak Haziran 1919'da mümkün olabilmişken, buna karşın Osmanlı'dan toprak koparmaya çalışan Yunanistan, Şubat 1919'da Konferanstaki yerini almıştır¹⁶.

Konferans müzakerelerinde Yunanlılar, Wilson Prensiplerinden de medet umarak Ege Bölgesi'nde Rum nüfusun Müslüman nüfustan fazla olduğunu iddia etmişlerdir¹⁷. Konferansta Ege Bölgesi'nin Yunanlılara verilmesi kararının alınması üzerine¹⁸ İtalyan heyeti müzakereleri terk etmiştir. Çünkü daha önce İtilaf Devletlerinin kendi aralarında gizli olarak imzaladıkları St. Jean de Maurienne Antlaşması (10-21 Nisan 1917) ile İzmir ve havalisi İtalya'ya verilmişti¹⁹. Konferans, 10 Mayıs 1919 tarihinde yine İtalyan heyeti olmadan toplanmış ve bu toplantıda İzmir işgalinin ayrıntıları kararlaştırılmıştır²⁰. Tüm dünya kamuoyu ve basını Paris Barış Konferansı'nın müzakere sürecini ve alınan kararları yakından takip etmiştir²¹.

Paris Barış Konferansı'ndan sonraki süreçte, Wilson Prensiplerinde belirtilen “Mağlup devletlerden toprak ilhak edilmeyecek” taahhüdüne rağmen emperyalizmin yerini “Manda sistemi” almış, emperyalist devletlerin rolünü ise “Mandater devletler” yerine getirmiştir²². Böylece hem Wilson Prensipleri ihlâl edilmemiş hem de İtilaf Devletleri yapacakları işgaller için aradıkları kılıfı bulmuşlardır²³.

¹⁵ İsmail KÖSE, “Paris Barış Konferansı Tutanakları ve Başkan Woodrow Wilson'un Türk Algısı”, *History Studies*, C. VI, S. 3, Nisan 2014, s. 219, 222, 223.

¹⁶ D. USLU, “Paris Barış Konferansı'ndaki Yunan...”, s. 362

¹⁷ Kurnaz bir devlet adamı olan Venizelos, Yunan taleplerini bilhassa Wilson İlkelerinin 12. Maddesi'ne ve self-determinasyon hakkına dayandırmıştır. Venizelos bu iddiasını ispatlamak için Rum Patrikhanesi'nin hazırladığı uydurma nüfus istatistiklerini kanıt olarak kullanmıştır. Bu istatistiklerle Trakya havalisinde Rum nüfusunun fazla olduğunu iddia etmiş ve Trakya'nın Yunanistan'a bırakılmasını istemiştir. Ancak Bulgarlar da yine Wilson Prensiplerine dayanarak Balkan Savaşları'nda Doğu Trakya'da göç ettirilen 36.000 Bulgar'ın Edirne mıntıkasına yerleştirilmelerini istemiştir. Bu durumu gören Venizelos, Bulgarların Trakya ile ilgili tezlerini çürütmek ve bu bölgenin Yunanistan'a verilmesini sağlamak maksadıyla Bulgar Meclisi'ndeki Batı Trakya milletvekillerini elde ederek onlardan, Trakya'da Bulgar zulmünü açıklayan ve halkın Yunan idaresini istediğini belirten beyanların yer aldığı yazılar alarak yayınlamıştır (A. H. TOLON, *Sevr'e Giden Yol*, s. 117).

¹⁸ Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra “*Büyük Yunanistan*” hayalini gerçekleştirmek için Yunanistan'ın Batı Anadolu ve Trakya'yı ele geçirmesi gerekiyordu. Yunanistan'ın bu hayali İngiltere'nin politikasıyla paraleldi. Çünkü İngiltere'nin sömürge yollarının güvenliği için Batı Anadolu'nun İtalya gibi güçlü bir devletin değil Yunanistan gibi kendi kontrolünde olan bir devletin elinde olması şarttı. Bu nedenle İngiltere, Paris Barış Konferansı'nda Yunanistan'ı desteklemiş ve Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesini sağlamıştır. İtalya konferansta buna karşı çıkmış ancak Lloyd George engelini aşamamıştır (Cemil KOÇAK, Hikmet ÖZDEMİR vd., Haz., Sina AKŞİN, *Yakınçağ Türkiye Tarihi (1908-1980) I*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1989, s. 71). Elefterios Venizelos başkanlığındaki Yunanistan heyeti konferansın 3 ve 4 Şubat oturumlarına katılmış, sadece Batı Anadolu'yu değil, Batı Trakya, Kıbrıs, On İki Ada, Ege'deki tüm adaları, Marmara Denizi, Bulgaristan'ın II. Balkan Savaşı'nda aldığı toprakların önemli bir kısmını istemişlerdir (İ. KÖSE, “Paris Barış Konferansı Tutanakları ve Başkan Woodrow Wilson'un Türk Algısı”, s. 220).

¹⁹ Selahattin TANSEL, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar I*, MEB Yayınları, İstanbul, 1991, s. 153, 154.

²⁰ A. H. TOLON, *Sevr'e Giden Yol*, s. 123.

²¹ Mahmut KOÇAK, Türk ve Fransız Basınına Göre Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı Devleti, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2022, s. 34-41.

²² Kadir KASALAK, Millî Mücadele'de Manda ve Himaye Meselesi, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1993, s. 22.

²³ Süleyman ÜLGER, Paris Barış Konferansı'nın İstanbul Basını (Vakit, İstiklâl, Sabah, Tarik Gazeteleri)'ne Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Isparta 2011, s. 23.

1. Vakıf Gazetesinde Şûrâ-yı Saltanat ve Bu Süreçte Yaşanan Gelişmeler Hakkında Yayımlanan Haber ve Yazılar (21-27 Mayıs 1919)

Paris Barış Konferansı devam ederken Yunanlıların 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal ettiklerine dair haber, 16 Mayıs 1919 tarihli *Vakıf* gazetesinde yer almıştır. 15 Mayıs 1919 tarihli tebliğ-i resmiye kaynak gösterilerek yayımlanan haberde, Paris Barış Konferansı'nın kararına ve Mondros Mütarekesi'nin 7. Maddesi'ne istinaden, İzmir'in Yunan askerleri tarafından işgal edildiği bildirilmiştir.

21 Mayıs 1919 tarihli *Vakıf*'te "*Sulh Konferansı'na Davetimiz*"²⁴ başlığı ile verilen habere göre Sadrazam Damat Ferit Paşa, Konferansa Osmanlı mümessillerinin katılması için telgrafla müracaat etmiştir²⁵. Ancak Konferansta Osmanlı Devleti'nin aleyhine bir kararların alınması üzerine bu konuda bazı müzakereler yapılması ihtiyacını doğurdu. Bu nedenle Padişah Vahideddin 26 Mayıs 1919'da Şûrâ-yı Saltanat'ın²⁶ toplanmasını istemiştir²⁷. 24 Mayıs 1919 tarihli *Vakıf*, Yıldız Sarayı Merasim Dairesi'nde Şûrâ-yı Saltanat için hazırlıklar yapıldığını ve yaklaşık iki yüz zata davetnâmelerin gönderildiğini yazmıştır. Aynı haberde Şûrâ-yı Saltanat'a Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın riyaset edeceği, Padişah Vahideddin'in de şehzadelerle beraber toplantı salonuna açılan hususî bir salonda yer alacağı belirtilmiştir²⁸.

26 Mayıs'ta toplanan Şûrâ-yı Saltanat toplantısının başında Padişah Vahideddin, Osmanlı Devleti'nin düştüğü durum hakkında acilen tedbirler alınması gerektiğini ve bu konuda toplantıya katılanların fikirlerini beyan etmeleri için Şûrâ'nın toplandığını söylemiştir. Padişahın bu kısa açılış konuşmasından sonra Sadrazam Damat Ferit Paşa söz alarak 2 Ağustos 1914'te Osmanlı Devleti ile Almanya arasında İstanbul'da akdedilmiş olan "*tedâfûi ittîfak*" antlaşmasından sonra yaşanan gelişmeler üzerine 17-30 Ekim 1914'te Devletin Birinci Dünya Savaşı'na girdiğini söylemiştir. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra sulh safhasına geçilemediğini belirten Sadrazam, savaşa kerhen sevk edilen Osmanlı Devleti'nin mukadderatının belirlendiği bu süreçte Birinci Dünya Savaşı faciasından Türk milletinin mesul olmadığını her tarafta anlatmak çabasında olduklarını ifade etmiştir²⁹.

Sadrazam Damat Ferit Paşa konuşmasının devamında 14 Mayıs'ta İngiltere Fevkalade Murahhası Amiral Webb'in evine gelerek kendisine Paris Sulh Konferansı'nda alınan karar üzerine İzmir civarındaki hadiselerden dolayı ve Mütarekenin 7. Maddesi gereğince, Amiral Caltrhope kumandasındaki İtilaf Devletleri donanması tarafından İzmir kalelerinin teslim alınacağını, İstanbul Hükümeti'nin de buna uygun olarak hareket etmesi gerektiğine dair bir nota verdiğini söylemiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa Amiral Webb'in notasına aynı gün gece saat on sıralarında verdiği cevapta, İzmir'de sadece kalelerin işgal

²⁴ *Vakıf* gazetesinde Paris Barış Konferansı için ekseriyetle "*Sulh Konferansı*" veya "*Paris Sulh Konferansı*" tabirleri kullanılmıştır.

²⁵ *Vakıf*, 21 Mayıs 1919, Numara 562: 1.

²⁶ Şûrâ-yı Saltanat: Osmanlı Devleti'nde olağanüstü meseleler için padişahın topladığı danışma meclisi olup, verdiği kararlar tavsiye niteliğindeydi. Şûrâda alınan kararların yerine getirilip getirilmemesi padişah ve hükümetin takdirine bırakılmıştı (Yılmaz ÖZTUNA, *Büyük Tarih Ansiklopedisi II*, Bateş Yayınları, Ankara 1992, s. 662).

²⁷ Ali Fuat TÜRKELDİ'ye göre Birinci Saltanat Şûrâsı'nın toplanmasını Veliahd Abdülmecid Efendi teklif etmiştir. Abdülmecid Efendi "*ahvâlin vehametini ve Heyet-i Vükelâ'nın yetersizliğini*" belirten bir muhtıra vererek meselelerin müzakeresi için Şûrânın toplanmasını istemişti (S. TANSEL, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar I*, s. 253).

²⁸ *Vakıf*, 24 Mayıs 1919, Numara: 565, s. 2.

²⁹ *Vakıf*, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.

edilmeyeceğini, Yunan askerlerinin şehre de gireceklerini ve bu havalide Mütarekenin 7. Maddesi'ni ihlâl eden bir durumun olmadığını belirtmiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa cevabî notada, İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devleti'nin asker sayısını arttırma talebini kabul etmemesinden dolayı İzmir'de asayişin istenildiği gibi sağlanamadığını; İzmir'in ne ırk, ne tarih, ne de coğrafya bakımından Yunanistan'la hiçbir alakası olmadığından ve %83 nispetinde çoğunluğa sahip Türk nüfusunun yaşadığı bir yer olmasından dolayı burada Türk milletin hukukunun dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir³⁰.

Vakit gazetesindeki aynı habere göre, Şûrâ toplantısında verilen on beş dakikalık aradan sonra katılımcılar gruplara ayrılarak her bir grup Damat Ferit Paşa'nın açıklamalarını değerlendirmiştir. İkinci oturumda ilk önce söz alan Ayan Meclisi Eski Reisi Ahmet Rıza Bey, Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın açıklamalarında bir takım noktaların müphem kaldığını belirtmiştir³¹. Ahmet Rıza Bey, kuvvetin hükümetin silahında değil, hükümet ile milletin aynı amaç için birlik ve beraberliğinde olduğunu, millettten kuvvet almayan hükümetin zayıf ve aciz olduğunu söylemiştir³².

Ahmet Rıza Bey'den sonra Ayan'dan Seyyid Bey söz alarak, işgalin genişlemekte olduğunu, İzmir'den hatta İstanbul'dan bahsedildiğini ve İzmir'de yapılan bir emr-i vaki işgal mi yoksa ilhak mı olduğunu sormuştur. *Vakit* gazetesinin haberine göre Seyyid Bey'den sonra Galip Kemali Bey söz almış ve Bolşevik Hükümeti'nin bile Sulh Konferansı'na davet edildiğini ancak Osmanlı Hükümeti'nin davet edilmediğine dikkat çekmiş ve derhal Sulh Konferansı'na bir heyetin gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Şûrâ'da, Selahaddin Bey'in, "*Şûrâ-yı Saltanat'ın, Şûrâ-yı Milliye inkılâb ettirilmesi gerektiğini*" söylemesi üzerine Celaledin Arif Bey' de, Selahaddin Bey'in fikrine katılarak Şûrâ-yı Saltanat'a Vilâyât Meclis-i Umumî üyelerinin de ilavesiyle milleti temsil edecek bir heyetin oluşturulması gerektiğini söylemiştir. Daha sonra ise basın adına Rauf Ahmet Bey, harpte mağlup olduklarını fakat mağlupların da bir hayat hakkı olduğunu; adalet istemeye hakkımızın olduğunu ve Hükümetin işgalleri protesto etmesinin yeterli olmadığını, Türklerin meskûn olduğu yerlerin siyasî ve iktisadî haklarının temin edilmesi için Türkiye'nin Amerika'nın manda yönetimine girmesi gerektiğini ifade etmiştir³³.

Vakit gazetesi okuyucularına aktardığı bu detaylı habere göre Vahdet-i Milliye'den Hamid Bey, Wilson Prensipleri'ne göre Osmanlı Devleti'nin parçalandığını ve istiklâlini kaybettiğini; çok önemli olan Hilâfet meselesinin de ancak bağımsızlık ile mümkün olabileceğini belirterek Şûrâ-yı Millî oluşturulması gerektiğini söylemiştir. Aynı şekilde Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına Ömer Fevzi Bey ve Millî Kongre Cemiyeti'nden Hüsnü Bey de Şûrâ-yı Millî'yi istediklerini dile getirmişlerdir. Şûrâ'da Hürriyet ve İtilaf Fırkası Reisi Sadık Bey'in yazılı olarak okunan beyanatında, Osmanlı Devleti'nin güçlü bir devletin dostluğunu ve siyasi desteğini alması gerektiği ileri sürülmüştür. Bunun üzerine Sulh ve Selamet Fırkası'ndan Ferid Paşa, Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın açıklamalarını tenkit ederek İzmir'de Yunan askerlerinin yaptığı zulme dikkat çekmiş ve sükûnet ile milletin bugünkü beladan kurtulamayacağını söylemiştir³⁴.

³⁰ *Vakit*, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.

³¹ Ahmet Rıza Bey Hükümetten şu hususlarda malumat verilmesini rica etmiştir: a. Dört devletle yapılan müzakerelerin neticesi nedir? b. "Sulh Konferansı'na doğrudan katılmak için yapılan müracaattan alınan cevap nedir? c. Wilson Prensiplerinin Türk hâkimiyetindeki yerler hakkındaki teminatı devam ediyor mu? d. Bazı devletlerden yardım almak için müracaat edilmiş midir? (*Vakit*, 27 Mayıs 1919, Numara 567: s. 1, 2).

³² *Vakit*, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.

³³ *Vakit*, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.

³⁴ *Vakit*, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.

Şûra-yı Saltanat toplantısında Vilâyât-ı Şarkîye Cemiyeti'nden Süleyman Nazif Bey, Millî Ahrâr Fırkası'ndan Refik Bey ve Sosyal Demokrat Fırkası'ndan Hasan Rıza Bey, muhtelif bazı konularda konuşmalar yapmışlardır. *Vakit* toplantının sonunda Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın tekrar söz alarak, burada gerek Hükümet lehinde ve gerek aleyhinde söylenen sözler, vatanın saadet ve selâmeti için söylenmiş olduğundan, hepsine de ayrı ayrı teşekkür etmiş ve Şûrâ-yı Saltanat'ın sona erdiğini belirtmiştir³⁵.

Görüldüğü gibi Saltanat Şûrâsı'nda üzerinde en çok tartışılan konu, Paris Barış Konferansı'nda Türklerin hak ve çıkarlarının etkili bir surette savunulması isteğidir. Ayrıca Amerika'nın veya bir başka devletin mandası altına girme konusu da konuşulmuştur. Hâlbuki Osmanlı Devleti'nin geleceğini belirleyecek olan bu Konferansa, Osmanlı Hükümeti'nin çeşitli teşebbüslerine rağmen, Saltanat Şûrâsı'nın toplandığı tarihe kadar Osmanlı adına herhangi bir heyet davet edilmemişti. Aslında Paris Barış Konferansı, Türk topraklarının bir kısmının işgaline nasıl kendi başına karar verdiyse, bu defa da Türkiye Sulhu'nun yapılmasına aynı şekilde karar vermiştir.

2. Vakit Gazetesinde Osmanlı Devleti'nin Konferansa Davet Edilme Süreci Hakkında Yayımlanan Haber ve Yazılar (30 Mayıs - 5 Haziran 1919)

Vakit gazetesi bu süreçte bazı Avrupa ve Amerika gazetelerini kaynak göstererek Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı'nın geleceği hakkında yapılan müzakereler yayımlamıştır. Mesela 30 Mayıs tarihli *Vakit*, *Jurnal Doryan* gazetesinin Dörtler Meclisi'nin Türkiye meselesi ile meşgul olduğunu, *Daily Mail* İstanbul ve Anadolu'nun büyük kısmının Osmanlı'nın elinde kalacağını; *New York Herald*'in ise İstanbul, Anadolu ve Ermenistan'ın Amerikan mandasına bırakıldığını yazmıştır³⁶. *Vakit*, İzmir'in 15 Mayıs 1919'da işgalinden sonra 21 Mayıs'tan itibaren haftada birkaç defa gazetenin birinci sayfasında kalın puntolu harflerle ve çerçeve içinde "Devletlerin Taahhüdü" başlığı altında "Wilson Prensiplerinden Türkiye'nin mukadderâtı hakkındaki madde-i mahsusa" ifadesiyle Wilson Prensiplerinin 12. Maddesini yayınlamıştır. Bu da gösteriyor ki birçok İstanbul gazetesi gibi *Vakit* gazetesi de fikirlerini, Wilson Prensiplerine dayandırmıştır. Gazete, ABD'den bu prensiplerin hakkımızda uygulanması için beklenti içinde olmuştur.

Veliaht Abdülmecid Efendi ve Bâb-ı Âli bir Türk delegasyonunun konferansa katılması konusunda büyük çaba göstermiştir. Nihayet 30 Mayıs 1919'da Paris Barış Konferansı Yüksek Konseyi, bir Türk delegasyonunun Konferansta dinlenilmesi hususu, Woodrow Wilson'un itirazlarına rağmen, Lloyd George, Clemenceau ve Orlando'nun desteğiyle kabul etmiştir³⁷. Nitekim Fransa Hükümeti'nin İstanbul'daki siyasî temsilcisi 1 Haziran'da Bâb-ı Âli'ye gelerek Sadrazam Damat Ferit Paşa ile görüşmüş "hukuk-i Osmaniye'yi Sulh Konferansı'nda müdafaa etmek için" Osmanlı Murahhaslarını Paris'e davet etmiştir³⁸.

Paris Barış Konferansı'na Osmanlı Devleti'nin davet edilmesi üzerine *Vakit* gazetesinde Osmanlı Murahhas Heyeti'nin nasıl kişilerden olması gerektiği konusunda yazılar yayımlanmıştır. Örneğin *Vakit* gazetesi ortaklarından Mehmet Asım, 5 Haziran 1919 tarihli "Müdafaa-i Hukuk" başlıklı başmakalesinde, Paris'e gidecek murahhas heyetin sıradan bir heyet olmadığını, devlet ve millet için bir çeşit "müdafaa-i hukuk heyeti" olduğundan dolayı bu heyetin her türlü bilgi ve donanımına sahip olması gerektiğini yazmıştır. Mehmet Asım'a göre dört yıl devam eden harp süresince düşmanlarımız, tüm Avrupa'yı Müslümanlık ve

³⁵ *Vakit*, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1, 2.

³⁶ *Vakit*, 30 Mayıs 1919, Numara 571, s. 1.

³⁷ S. TANSEL, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar I*, s. 256, 257.

³⁸ *Vakit*, 2 Haziran 1919, Numara 574, s. 2.

Türklük aleyhinde bir fikre inandırmışlardır. Ayrıca Venizelos gibi “*en derras bir siyaset avukatı*”nın bin türlü iftirayla Osmanlı aleyhinde çalıştığını, Ermenilerin de harp seneleri zarfında cereyan eden olayları, pek yanlış bir surette Avrupa kamuoyuna neşrettiklerini belirten Mehmet Asım, her taraftan gelen bütün bu saldırılara karşı göğüs gerecek olan murahhaslar, en güzide uzmanlardan seçilmesi gerektiğini söylemiştir³⁹.

Vakit gazetesi yine 5 Haziran'da “*Heyet-i Murahhasımızın Sulh Konferansı'nda Vaziyeti - Hareket Günü*” başlığıyla verdiği haberde ise irade-i seniyye ile Sadrazam Damat Ferit Paşa ve eski Sadrazam Tevfik Paşa'nın murahhas olarak; Dâhiliye Nâzırı Ali Kemal, Maliye Nâzırı Tevfik, Şûrâ-yı Devlet Reisi Rıza Tevfik Beylerin ise müşavir olarak tayin edildiğini yazdı. Gazete, eski Sadrazam Tevfik Paşa'nın rahatsızlığından dolayı Paris'e birkaç gün geç gideceğini de yine bu haberinde belirtti⁴⁰.

Vakit gazetesi Osmanlı Murahhaslarının İstanbul'dan nasıl ve ne zaman ayrılacakları konusunda da okuyucularını bilgilendirmeye devam etmiştir. 7 Haziran 1919 tarihli *Vakit*, Osmanlı Murahhas Heyeti'nin Padişahın huzuruna çıkarak kendisiyle vedalaştıktan sonra kendilerine tahsis edilen Fransız (Demokrasi) zırhlısıyla saat altı buçukta Toulon'a gitmek üzere limandan ayrıldıklarını yazdı. *Vakit*, aynı haberin sonunda Murahhas Heyeti'nin masrafları için Maliye bütçesinden özel bir ödenek ayrıldığını da kaydediyordu⁴¹.

3. Vakit Gazetesinde Osmanlı Murahhas Heyeti'nin Paris Barış Konferansı'ndaki Faaliyetleri Hakkında Yayımlanan Haber ve Yazılar (23 Haziran 1919- 27 Temmuz 1919)

Osmanlı Murahhas Heyeti'nin Konferanstaki faaliyetleri hakkında *Vakit* gazetesinde detaylı haberler yayımlanmıştır. Buna göre Sadrazam Damat Ferit Paşa, Onlar Meclisi toplantısında harbin mesuliyetini Enver ve Talat Paşalara yüklemiş, Türk milletinin Fransa ve İngiltere'yi daima iyiliksever olarak gördüğünü söylemiştir. Toplantıda Damat Ferit Paşa, Patrikhane'ye imtiyazlar tanınması hususunda kefil olmuş, Osmanlı'nın her vilayetinde büyük devletlerin kontrolü altında bir idare şekline razı olduğunu ve adliye teşkilatını karma bir tarzda ıslah etmeyi de Osmanlı Hükümeti adına taahhüt etmiştir. Ayrıca Osmanlı Hükümeti'nin Türkçeden başka Fransızca, İngilizce, Rumca ve Ermeniceyi de resmî dil olarak kabul ettiğini Sadrazam Damat Ferit Paşa belirtmiştir⁴². Damat Ferit Paşa bu açıklamalarıyla Konferansta Osmanlı Devleti aleyhine alınacak kararların şiddetini düşürmeye çalışmıştır.

Vakit gazetesinin 24 Haziran tarihli nüshasında “*Paris Sulh Konferansı'nda Murahhaslarımız*” başlığı ile yayımlanan habere göre Osmanlı Murahhasları Konferansta büyük bir teveccüh görmüş ve Sadrazam Damat Ferit Paşa, Onlar Meclisi'ne davet edilerek Clemenceau tarafından kabul edilmiştir. Mezkûr habere göre Venizelos bu toplantıda yer almamış ancak Japonya Murahhasları hazır bulunmuştur⁴³.

İtilaf Devleti'nin Hükümet Başkanları ile Hariciye Nâzırlarından oluşan Onlar Meclisi'ndeki toplantıda Sadrazam Damat Ferit Paşa, Fransızca olarak muhtıra okumuştur. Muhtırada, Birinci Dünya Savaşı'nın sebeplerinden ve sorumlularından bahsedilmiş, İttihat ve Terakki'nin Almanya ile gizli bir anlaşma yaparak milletin ve hatta Padişahın haberi olmadan savaşa girildiği; muharebe esnasında yalnız gayr-i Müslimler değil, yüz

³⁹ *Vakit*, 5 Haziran 1919, Numara 577, s. 1.

⁴⁰ *Vakit*, 5 Haziran 1919, Numara 577, s. 1.

⁴¹ *Vakit*, 7 Haziran 1919, Numara 579, s. 1.

⁴² *Vakit*, 23 Haziran 1919, Numara 595, s. 1.

⁴³ *Vakit*, 24 Haziran 1919, Numara 596, s. 1.

binlerce Müslüman'ın da zarar gördüğü, savaş sonunda Anadolu'nun harap olduğu ve kabristan halini aldığı ifade edilmiştir. Damat Ferit Paşa muhtırada Rusya'ya yardım eden İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devletine de yardım edeceklerine dair ümidini dile getirmiştir. Muhtıranın okunmasından sonra Clemenceau, "*Konferansın muhtırayı enine boyuna tetkik edeceğini ve buna göre bir cevap verileceğini*" söylemiş ve toplantı sona ermiştir⁴⁴.

Vakit gazetesi Paris Barış Konferansı devam ederken zaman zaman Avrupa gazetelerinde yayımlanan yazıları da okuyucularıyla paylaşmıştır. Örneğin 27 Haziran tarihli *Vakit*, *Jurnal de Deba* gazetesinde "*Türk Meselesi*" başlığıyla yayımlanan bir makaleyi kaynak göstererek, Amerika'nın Avrupa hakkında izlediği politikadan dolayı; İngiltere, Fransa ve İtalya'nın ise ortaya çıkacak uluslararası anlaşmazlıklar nedeniyle Türkiye'de manda vazifesini üstlenmeyi düşünmediklerini yazmıştır. Makalenin devamında Türkiye'de tesis edilecek manda vazifesinin küçük hükümetlere verilemeyecek kadar önemli olduğu da ifade edilmiştir⁴⁵.

Vakit gazetesi, 28 Haziran'da ise "*Heyet-i Murahhasamızın Verdiği Nota*" başlığı ile Osmanlı Murahhaslarının 24 Haziran'da verdiği notanın esaslarını ve bazı Avrupa gazetelerinin notayı nasıl değerlendirdiklerini okuyucularına aktarıyordu. Bu gazetelerden biri olan *Matin*'e göre Osmanlı Murahhas Heyeti, harpten önceki mevcut durumda ısrar ediyor ve Kıbrıs ile Mısır meselesini İngiltere ile müzakere etmek istiyordu. *Pöti Jurnal* gazetesi ise mezkûr notada iddia edilen hususların, İtilaf Devletlerinin kabul edemeyeceği hususlar olduğunu ve harpten önceki Osmanlı İmparatorluğu sınırlarının yeniden tesis etmek amacını taşıdığını ancak Türkiye'nin galip devler arasında değil, mağlup devler arasında olduğunu hatırlaması gerektiğini yazıyordu. *New York Herald* gazetesi ise Osmanlı notasını hayalî bulmakla birlikte, notada bağımsız bir Ermenistan'ın kabul edildiğini; Filistin'in Türkiye'nin görevlendireceği bir hükümet tarafından yönetilmesi ve kısmen istiklâlinin kabul edildiğini belirterek, bu notanın Dörtler Meclisi tarafından dikkate alınmayacağını iddia ediyordu. Konferansı takip eden diğer Avrupa gazeteleri ise Türk Heyeti'nin verdiği notayı Alman ve Avusturya notalarından farklı olduğunu, büyük bir harbin yaşandığını ve Türklerin savaştaki mağlubiyeti unutarak 1914'teki sınırlarını istediklerini söylüyordu⁴⁶.

Onlar Meclisi, bundan sonraki birkaç gün Almanya'nın sulhu ile ilgilendikten sonra Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın muhtırasına cevaben bir mektup gönderdi. *Vakit* gazetesinde "*Sulh Konferansı'nın Murahhaslarımıza Cevabı*" başlığı ile verilen habere göre Onlar Meclisi, Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın muhtıradaki iddialarını reddediyordu⁴⁷. Onlar Meclisi'nin cevabî mektubundan sonra Sadrazam Damat Ferit Paşa 30 Haziran tarihiyle Bâb-ı Âlî'ye Konferansa verdiği muhtıralar hakkında bir telgraf gönderdi. Telgrafa göre muhtırada, Trakya'dan başlayarak Edirne ve İstanbul'un güvenliğini temin edecek bir hudut ile "*Asya-yı Osmaniye*"nin kuzeydoğu hududuna kadar ahalisi Türkçe konuşan tüm yerlerin doğrudan doğruya Osmanlı'nın hâkimiyetinde kalması; ahalisi Arapça

⁴⁴ *Vakit*, 25 Haziran 1919, Numara 597, s. 1.

⁴⁵ *Vakit*, 27 Haziran 1919, Numara 599, s. 1.

⁴⁶ *Vakit*, 28 Haziran 1919, Numara 600, s. 1. 30 Haziran 1919 tarihli *Vakit*'te Ahmet Selahattin tarafından yazılan "*Harp Mesuliyetleri ve Türkiye*" başlığıyla uzun bir başmakale yayımlandı. Ancak makalenin önemli birçok yerini sansür nedeniyle yayımlanmadığı için bu çalışmada ele alınmadı.

⁴⁷ *Vakit*, 29 Haziran 1919, Numara 601, s. 1. Sulh Konferansı'nın mektubundaki şu ifadeler önemliydi: Mektupta, bütün Türk milletinin sâbık hükümetlerin takip edilen siyasetten mesul olduğu, kendisine hiçbir taarruz olmadığı halde Türkiye'nin İtilaf Devletlerine savaş ilan ettiği ve mağlup olduğu; bu nedenle İtilaf Devletlerinin Türkiye'deki muhtelif unsurların mukadderatını tayin etme gibi bir vazifeyi üstlendikleri belirtiliyordu (*Vakit*, 29 Haziran 1919, Numara 601, s. 1).

konusan yerlerin ise muhtariyet olarak idare edilmesi teklif edilmişti⁴⁸. Bundan sonra Murahhas Heyeti Paris'ten İstanbul'a dönmüştür. *Vakit* gazetesi 16 Temmuz'da "*Heyet-i Murahhasa'nın Avdeti*" başlığı ile Osmanlı Murahhas Heyeti'nin Paris'ten döndüğünü ve Padişah adına Ser-yâver Miralay Naci Bey tarafından karşılandıklarını yazdı⁴⁹.

Osmanlı Murahhas Heyeti Paris'ten döndükten sonra *Vakit*'te Mehmet Asım'ın "*İkiden Biri*" başlıklı başmakalesi yayımlandı. Mehmet Asım, Osmanlı Murahhas Heyeti'nin Paris'ten eli boş döndüğünü ve artık sulh için zerre kadar ümidinin olmadığını yazıyordu. Makalenin devamında, Paris'te dünya milletleri adına sulhlar yapılırken Hükümetin ihtiyacı olan şey, arkasında destek olacak bir "*meclis-i millî*" toplamak olduğunu belirtiliyordu. Mehmet Asım'a göre bunun için Meclis-i Mebusân toplanmalı ve bu meseleler hakkında karar vermeliydi⁵⁰.

Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın Paris Sulh Konferansı'na verdiği muhtıra, 19 Temmuz'da Türkiye Ajansı tarafından yayımlandı. Bu muhtıranın ilk kısmı, 20 Temmuz tarihli *Vakit*'te "*Hükümet İzahât Veriyor*" başlığı ile yer aldı. Gazeteye göre Sadrazam Damat Ferit Paşa, Bolşevikler hakkında gösterilen müsamahanın, Türkler hakkında da gösterilmesi gerektiğini söylemiştir. Sadrazam muhtıradaki Türklerin Cemiyet-i Akvâm'ın bir üyesi olmak istediklerini ve Mütareke'den sonra haksız bir şekilde yapılan toprak işgallerine son verilmesini talep etmiştir. Muhtıradaki ayrıca Akdeniz'den Arabistan'a kadar olan memleketlerde Türkçe dışında başka bir dil ile konuşulsa da buraların İstanbul'dan ayrılmaz bir bütün olduğu hususuna dikkat çekilmiştir⁵¹.

Vakit gazetesinde 23 Temmuz'da "*Konferansa Verilen İkinci Beyannâme*" başlığı ile yayımlanan muhtıranın ikinci kısmında ise Trakya'da sulh temin edilip Edirne'nin güvenliği sağlanırsa, başkent İstanbul'un da güvenli sağlanmış olacağı ve Trakya'da Türkler çoğunlukta olduğu için Wilson Prensipleri gereğince buranın Osmanlı toprağı olarak kalması gerektiği belirtilmiştir. Asya'daki Osmanlı toprakları ise savaştan önceki Türk-Rus sınırının Musul, Diyarbakır ve Halep'i içine alarak Akdeniz'e ulaşması ve Akdeniz'de Osmanlı kıyılarına yakın adaların Osmanlı hâkimiyetinde kalmasının zaruri olduğuna dikkat çekilmiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa Konferansta, İtilaf Devletlerinin tanıdığı Ermenistan'ı, Osmanlı Devleti'nin de tanıyacağı teminatını verdiği gibi Anadolu'daki Ermenilerden isteyenlerin Ermenistan'a göç edebileceğini söylemiştir. Arabistan, Suriye, Filistin, Hicaz, Asir, Yemen ve Irak'ın Osmanlı hâkimiyetinde kalacağını, tüm Arap memleketlerine geniş bir muhtariyet verileceğini belirtmiştir. Mekke, Medine ve Kudüs'ün idaresi için eskiden beri mevcut olan "*Şeyhu'l-Harem*" makamına birer memur tayin edileceğini söyleyen Sadrazam Damat Ferit Paşa, bu kutsal beldelerde yeterli sayıda Osmanlı askerinin bulunacağını, her sene bu beldelere Surre Alaylarının gönderileceğini ve buradaki vakıfların idaresi ile gelirlerinin Hicaz ahalisine verileceğini de eklemiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa, tüm Arap vilayetlerinde Osmanlı bayrağının dalgalanacağını ve buralarda sikke basımı da Osmanlı Padişahı adına olacağını söylemiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa yukarıdaki hususları açıkladıktan sonra İtilaf Devletlerinin işgali altında bulunan Osmanlı topraklarının tahliyesini istemiş ve Osmanlı Devleti'nden hiçbir şahsın yaşanan vahametten sorumlu olmadığını belirtmiştir. Muhtıranın sonunda Sadrazam Damat Ferit Paşa, Osmanlı Devleti'nin Paris Sulh Konferansı'nın adaletinden emin olduğunu ve Sulh

⁴⁸ *Vakit*, 5 Temmuz 1919, Numara 605, s. 1.

⁴⁹ *Vakit*, 16 Temmuz 1919, Numara 616, s. 1.

⁵⁰ *Vakit*, 17 Temmuz 1919, Numara 617, s. 1. Makalenin son kısmı sansür nedeniyle yayımlanmamıştır.

⁵¹ *Vakit*, 20 Temmuz 1919, Numara 620, s. 1.

Konferansı'na sunulan meşru taleplerin kabul edilmesiyle Şark'ın muhtaç olduğu daimî sulhun sağlanacağını söylemiştir⁵².

21 Temmuz 1919 tarihli *Vakit*, “*Sulh Konferansı’nda İzmir Meselesi*” başlığı ile verdiği haberde, Konferansın Türkiye meselesinin hallini ertelediğini; Dörtler Meclisi tarafından Anadolu’daki İtalyan ve Yunan işgal mıntıkları için askerî birliklerinin geçmeyeceği bir sınır hattının belirlenmesine karar verildiğini okuyucularına aktardı⁵³. Bir gün sonraki *Vakit* ise “*Anadolu’da İşgal Mıntıkları*” başlığıyla *Matin* ve *Daily Mail* gazetelerine istinaden verdiği haberde, İtalya ve Yunanistan arasında Anadolu’daki işgal bölgeleri hakkında mevcut olan tüm ihtilaflar hususunda anlaşma sağlandığını yazdı⁵⁴.

Sadrazam Damat Ferit Paşa’nın 17 Haziran’da Sulh Konferansı’na verdiği muhtıraya 25 Temmuz’da Clemenceau tarafından cevabî nota verildi. 27 Temmuz tarihli *Vakit*’te “*Sadrazam’ın Muhtırasına Clemenceau’nun Cevabı*” başlığıyla yayımlanan notada Clemenceau, Sadrazam Damat Ferit Paşa’nın muhtırasını özetledikten sonra, Türk milletinin memleketleri için bu felaketli ve facialı sonuçları doğuran hareketleri reddetme hakkı olsa da mesele genel itibarıyla muhakeme edildiğinde, hükümetin dış siyasette yürüttüğü politikadan sorumlu olması gerektiğini söylemiştir. Clemenceau, her ne kadar Sulh Konferansı Osmanlı Devleti hakkında iyi niyete sahip olsa da Osmanlı’nın gayr-i Müslim vatandaşlarına tanıdığı haklar hususunda aynı kanaate sahip değildir, demiştir. Ayrıca Clemenceau, ister Avrupa Hristiyanları, ister Suriye, Arabistan ve Afrika gibi İslâm memleketlerinde olsun, Osmanlı Devleti fethettiği yerlerin müreffeh ve bayındır olması için gerekli sebepleri ve hizmeti oluşturmadığını söylemiştir. Clemenceau, Osmanlı Devleti’nin hiçbir meşru sebep olmadan isteyerek ve planlayarak İtilaf Devletlerine savaş açmış ve savaşta mağlup olduğunu ve bu nedenle birçok milletten oluşan imparatorluğunun yönetimini ve mukadderatını belirleme hakkını kaybettiğini ifade etmiştir. Bu nedenle mezkûr milletlerin yönetimi, bu milletlerin istediği şekilde ve menfaatine uygun olarak bizzat İtilaf Devletleri tarafından yerine getireceğini belirtmiştir⁵⁵.

Clemenceau ayrıca, savaş esnasında Türk Hükümetinin emriyle dinî taassup zevkini tatmak için Hristiyanların bilhassa Ermenilerin hayatını kaybettiğine dikkat çekmiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa tarafından iddia edilen Osmanlı topraklarının (özellikle İstanbul’un) İtilaf Devletlerinin hâkimiyetine girmesinin bütün İslâm memleketlerini rencide edeceği hususunu reddeden Clemenceau, İstanbul’un Padişahın hâkimiyetinde olmasının Müslümanlar için bir iftihar ve gurur kaynağı olmadığını iddia etmiştir. Clemenceau muhtıranın sonunda Türk milletinin İtilaf Devletlerinin hâkimiyeti altında, her türlü yardım ve desteğe mazhar olacağını belirtmiştir⁵⁶.

27 Temmuz tarihli *Vakit* gazetesi, cevabî notanın gönderilmesinden iki gün sonra, Clemenceau’nun Sadrazam Damat Ferit Paşa’ya gönderdiği bir mektubu yayımladı. Clemenceau mektubunda, Sulh Konferansı’na verdiği muhtıradan dolayı Osmanlı Murahhas Heyeti’ne teşekkür ettiğini ve muhtıranın layık olduğu gibi nazar-ı itibara alındığını belirtiyordu. Clemenceau, bu muhtıranın sadece Türkiye ile ilgili değil, başka uluslararası meseleleri de kapsadığını ve bundan dolayı hemen halledilebilecek meseleler olmadığını da söylüyordu⁵⁷.

⁵² *Vakit*, 23 Temmuz 1919, Numara 623, s. 1.

⁵³ *Vakit*, 21 Temmuz 1919, Numara 621, s. 1.

⁵⁴ *Vakit*, 22 Temmuz 1919, Numara 622, s. 1.

⁵⁵ *Vakit*, 27 Temmuz 1919, Numara 627, s. 1, 2.

⁵⁶ *Vakit*, 27 Temmuz 1919, Numara 627, s. 2.

⁵⁷ *Vakit*, 27 Temmuz 1919, Numara 627, s. 2.

4. Vakit Gazetesinde Osmanlı Murahhas Heyeti'nin Paris'ten Dönmesi ve Sonraki Gelişmelerle İlgili Yayımlanan Haber ve Yazılar (28 Temmuz 1919 - 28 Ocak 1920)

Vakit gazetesi ortaklarından olan Mehmet Asım (Us), 28 Temmuz'da "Anlaşılmayan Noktalar" başlığıyla yayımladığı başmakalesinde, Osmanlı Murahhaslarının Paris'te kaldıkları esnada ifa ettikleri müdafaa vazifesinin şekli ve sonuçları hakkında toplum nezdinde bazı noktaları müphem kaldığını ve anlaşılmadığını dile getiriyordu. Mehmet Asım'a göre anlaşılmayan noktalardan birincisi, ilk muhtıranın Sulh Konferansı'na "veriliş tarzı" meselesidir. Bilindiği gibi Tevfik Paşa, hastalandığı için birinci kafil Heyet-i Murahhasa ile Paris'e gidememiş ve daha sonra gitmişti. Ancak Sadrazam Damat Ferit Paşa, Tevfik Paşa'nın Paris'e ulaşmasını beklemeden ilk muhtırayı Konferansa sunmuştu. Hâlbuki Murahhas Heyeti İstanbul'da iken alınan karar gereğince Tevfik Paşa'nın da Paris'e ulaşması ve müdafaa metinlerinin birlikte tanzim edilmesi gerekiyordu. Mehmet Asım'a göre hukukumuzun müdafası hakkındaki çok mühim vesikalar Tevfik Paşa'nın yanında olduğu için Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın ilk müdafaa muhtırasını vermesinin sebebinin toplum nezdinde anlaşılamamıştır. Mehmet Asım'a göre anlaşılmayan ikinci nokta, Heyet-i Vükelâ'nın kararı gereğince Sulh Konferansı'nda yapılacak müdafaanın esaslarını, Wilson Prensipleri teşkil edecekti. Ancak Konferansta murahhasların verdiği muhtıralarda Wilson Prensiplerine hiç değinilmediğini belirtmiştir. Mehmet Asım muhtırada, milliyetler meselesine eksik bir şekilde temas edildiğini eleştirmiştir⁵⁸.

30 Temmuz tarihli *Vakit*'te *Daily Mail* gazetesi kaynak gösterilerek neşredilen ve önemli bir kısmı sansür nedeniyle boş çıkan "Anadolu Meselesi" başlıklı haberde, Amerika Başkanı Wilson'un, Clemenceau'ya gönderdiği bir telgraf yer aldı. Wilson telgrafında Amerika'nın Osmanlı İmparatorluğu'na ait herhangi bir bölgeyi "manda" olarak kabul etmesi için zamana ihtiyaç duyulduğunu ve bu bağlamda İtilaf Devletlerinin Osmanlı topraklarında sükûneti sağlayacaklarından emin olduğunu belirtiyordu. *Vakit* gazetesi bu haberde, "manda" meselesi için Amerika meclisinde görüşülüp kabul edildikten sonra ancak Şark'ta bir veya birkaç bölgenin Amerika'nın mandasına alabileceği yorumunu da yapıyordu⁵⁹.

Paris Barış Konferansı müzakerelerinde Osmanlı Devleti'nin haklarını müdafaa etmek için konunun uzmanlarından oluşan bir komisyon oluşturulmuştur. 15 Eylül tarihli *Vakit*, Hükümetin, Sulh Konferansı için gerekli hazırlıkları yapmak üzere bir "İstihzârât-ı Sulhiye Komisyonu" oluşturduğunu yayımladı. Gazetenin haberine göre ilk toplantısını 14 Eylül'de yapan komisyon şu üyelerden oluşuyordu: "Sadr-ı esbak Tevfik Paşa'nın riyaseti altında, Maarif Nâzır-ı esbak Yusuf Ziya, Ayan'dan Çürüksulu Mahmut Paşa ile Hâriciye Nâzır-ı esbakı Nabi, Süferâ-yı Osmaniye'den Safa, Hariciye Umur-i Siyasiye Müdür-i Umumisi Reşit, Hukuk Müşavirlerinden Münir Beylerden ve Harbiye Nezareti Müsteşar-ı esbakı Miralay İsmet Bey"⁶⁰.

23 Ekim'de yayımlanan *Vakit* gazetesi, *İstihzârât-ı Sulhiye Komisyonu* yazı işlerine eski Matbuât Müdürü Ercüment Ekrem Bey'in atandığını haber yaptı. Ayrıca Komisyonun bundan sonra her Cumartesi ve Salı günleri toplanmayı kararlaştırdığı; askerî, malî ve

⁵⁸ Mehmet Asım, *Vakit*, 28 Temmuz 1919, Numara 628, s. 1. Başmakalede yaklaşık 20 satır sansür nedeniyle boş çıkmıştır.

⁵⁹ *Vakit*, 30 Temmuz 1919, Numara 630, s. 1.

⁶⁰ *Vakit*, 15 Teşrîn-i evvel 1919, Numara 701, s. 2.

hukukî olmak üzere üç alt komisyonun kurulduğu da aynı haberde yer aldı. Haberin devamında alt komisyonların kimlerden oluştuğu da yazılıydı⁶¹.

Vakit gazetesi başyazarı Ahmed Emin (Yalman) 15 Aralık tarihli *Vakit*'te "*İstihzarât-ı Sulhiye*" başlığıyla Bâb-ı Âlî'de oluşturulan komisyonun çalışmalarını eleştiren bir başmakale kaleme almıştır. Ahmed Emin'e göre İstihzarât-ı Sulhiye Komisyonu'nun görevi, sulhtaki gayelerimizi tespit etmek, bu gayeleri millete mal etmek ve hakkımızda kesin karar alınmadan önce bunları Avrupa ve Amerika'ya duyurmaktır. Ahmed Emin, tüm milletin sulh esasları hususunda aydınlatılması gerektiğini, Hükümet ile millet arasında hiçbir temas kurulmadığını belirtmiştir. Ahmed Emin makalenin sonunda mezkûr komisyonun, sulh şartlarını ortaya koyacak ve bu şartlar hakkında müzakereye ve pazarlığa girişecek bir yeterlilikte olmadığını ifade etmiştir.⁶²

Bu süreçte İstanbul Hükümeti'nin bazı bakanları da Paris Barış Konferansı hakkında dönemin gazetelerine çeşitli açıklamalarda bulunmuşlardır. *Vakit* gazetesinin 23 Ekim tarihli nüshasında Harbiye Nâzırı Cemal Paşa'nın verdiği bir açıklaması yayımlandı. Cemal Paşa'nın açıklamasına göre Türkiye Sulhu'nun bir an evvel sonuçlandırılması için Sadrazam Ali Rıza Paşa'nın imzasıyla Sulh Konferansı Reisi ve Fransa Başbakanı Clemenceau'ya bir telgrafnâme çekilmiş ve Ali Rıza Paşa İstanbul Hükümeti'nin Konferansa davetini rica etmiştir⁶³. *Vakit*, 3 Aralık'ta "*Sulh Konferansı'na Davet Ediliyor muyuz*" başlığıyla verdiği haber ile Hükümetin müracaatına Konferanstan henüz bir cevap gelmediğini okuyucularına aktarıyordu⁶⁴. 4 Aralık tarihli *Vakit*'te ise *Orient News* gazetesi kaynak gösterilerek verilen habere göre İngiltere Başbakanı Lloyd George kendisine sorulan bir soru üzerine Türkiye Sulhu meselesinin bir an evvel halli için bir konferans düzenleneceğini söylemiştir⁶⁵.

Paris Barış Konferansı devam ederken Amerikalı gazeteci Mister Hayet⁶⁶ İstanbul'a gelmiş ve Sultan Vahideddin'le görüşmüştür. 9 Aralık tarihli *Vakit*'te "*Padişahımızın Beyanât-ı Mülûkâneleri*" başlığıyla yayımlanan habere göre Mister Hayet'in Paris Barış Konferansı hakkında sorduğu soruya Sultan Vahdetin şu cevabı vermiştir: "*Sulhun serian akdi şâyân-ı arzudur. Hâl-i hazır, hâl-i harpten bile fenâdır*" diyerek, mevcut siyasî durum ve uzun bir müddettir devam eden sulh beklentisinin çoktan beri harp içinde bulunan ahalinin "*ahvâl-i maneviyesine*" olumsuz etki ettiğini söylemiştir. Sultan Vahideddin

⁶¹ Buna göre Malî Komisyon, Maliye Nezareti Heyet-i Teftişîye Müdür-i Umumîsi Raşit, Bank-ı Osmanî Meclis-i İdare azasından Hamit, Maliye Nezareti Varidât Müdür-i Umumîsi Faik Beylerden oluşuyordu. Hukuk Komisyonu, Hariciye Nezareti Umûr-ı Siyasiye Müdür-i Umumîsi Reşit Bey'in başkanlığında Bâb-ı Âlî Hukuk Müşaviri Münir, daha önceki Adliye Müsteşarı Yusuf Kemal, Maarif Nezareti Tedrisât-ı Âliye Müdürü Ahmed Selahaddin Beylerden mürekkepti. Askerî Komisyon ise Harbiye Nezareti önceki Müsteşarı Miralay İsmet Bey'in başkanlığında olup diğer azalar henüz belirlenmemişti (*Vakit*, 23 Teşrin-i evvel 1919, Numara 709, s. 1).

⁶² Ahmed Emin, *Vakit*, 15 Kânun-ı evvel 1919, Numara 757, s. 1. Ahmed Emin (Yalman) yazılarında Türkiye için Amerikan mandasının sağlanması gerektiğini savunmuştur (Ahmed Emin, "*İstikbal Düşünceleri 1*" *Vakit*, 30 Teşrin-i sâni, 1918 (1334), Numara 397, s. 1; Ahmed Emin, "*İstikbal Düşünceleri 2*" *Vakit*, 1 Kânun-ı evvel 1918, Numara 398, s.1). Bu durum İkinci Dünya Savaş'ından sonraki yıllarda kendisinin eleştirilmesine sebep olmuştur (Asuman Tezcan, Ahmed Emin Yalman: Dönemi ve Gazeteciliği (1918-1938), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara, 2007, s. 12).

⁶³ *Vakit*, 18 Teşrin-i sâni 1919, Numara 735, s. 1.

⁶⁴ *Vakit*, 3 Kânun-ı evvel 1919, Numara 746, s. 2.

⁶⁵ *Vakit*, 4 Kânun-ı evvel 1919, Numara 747, s. 1.

⁶⁶ Mister Hayet, Amerika'da 1200 tane günlük gazete tarafından oluşturulan "Matbuat-ı Müttehede Heyeti" tarafından muhabir sıfatıyla General Harbord Heyeti ile Anadolu'yu dolaştıktan sonra İstanbul'da tetkikat yapmak için İstanbul'a gönderilmiş bir gazetecidir. Hayet, 5 Aralık 1919'da Sultan Vahdetin tarafından huzura kabul edilmiştir. Kabul esnasında Bahriye ümerâsından Fahri Bey tercümanlık yapmıştır. *Vakit* gazetesi, bu bilgileri verdikten sonra, Sultan Vahdetin'in Mister Hayet'e verdiği bu mülakatın 1200 gazete tarafından Amerika'nın her köşesine ulaşacağı için Amerikan kamuoyunda olumlu tesirler oluşturacağı yorumunu yapmıştır (*Vakit*, 9 Kânun-ı evvel 1919, Numara 752, s. 1).

devamında bizim arzu ettiğimiz sulh, “Şarkta sulh-i daimîyi te'min edecek bir sulhtur” ki bu Avrupa Devletlerinin de menfaatine uygundur diyerek, Şarkta sulhun temini ise Türkiye'nin bağımsız kalmasına bağlıdır, demiştir. Sultan Vahideddin son olarak, “âlem-i İslâm'ı tatmin için de bizim istiklâlimizin idâmesi çare-i yegânedir” diyerek tüm Türkiye sulhu meselesinin halledilmesi, tüm İslâm âleminin beklentisi olduğunu belirtmiştir⁶⁷.

Paris Barış Konferansı müzakerelerinde Türkiye Sulhu konusunda kendi tezlerini ileri süren ve Osmanlı'nın tezlerini çürütmeye çalışan sadece Clemenceau değildi. Bu konuda Yunanistan Başbakanı Venizelos da Paris'te büyük siyasî manevralarda bulunmuştur⁶⁸. Venizelos'un bu çabası, Avrupa gazetelerinin de dikkatinden kaçmamıştır. Örneğin 6 Ocak 1920 tarihli *Vakit*'te *Deba* gazetesi kaynak gösterilerek yayımlanan “*Venizelos Paris'te Ne Yapıyor?*” başlıklı habere göre Venizelos'un Özel Kalem Müdürü ve Dışişleri Bakanı Politis, Türkiye Sulhu'nun kendileri için bir “*mesele-i hayatiye*” olduğunu ve İstanbul'un Yunanistan'a verilmesi gerektiğini söylemiştir⁶⁹.

Paris Barış Konferansı müzakereleri devam ederken Bâb-ı Âlî, lehine kararlar alınması için bazı adımlar atmıştır. *Vakit* gazetesinin 7 Ocak'taki nüshasında yayımlanan habere göre Bâb-ı Âlî, yönetim tarzını çağın gereklerine uygun olarak düzenlemek için adliye, maliye ve emniyet işlerine dair ıslahat yapmaya ve azınlık haklarını koruyacak yeni bir teşkilat oluşturmaya karar vermiştir. Buna göre bağımsızlığa ve milletin izzet-i nefesine hâlel getirmemek şartıyla İtilaf Devletlerinden birinin yardımının kabul edilebileceği bildirmiştir. Bâb-ı Âlî ilk ıslahat adımı olarak da Adliye Nezareti'nde ecnebi birer müdür yönetiminde bir *Heyet-i Teftişîye* ile bir *Zabıta-i Adliye Müdüriyeti* kurmayı teklif etmiştir⁷⁰.

Süreci her açıdan yakından takip eden *Vakit* gazetesi, İstanbul Hükümeti'nin bu girişimini değerlendirmişti. *Vakit*, Hükümetin böyle teşebbüste bulunmasını ve bazı teklifler sunmasını muvafık görmüştür. Gazeteye göre Konferansta kesin bir karar verildikten sonra Osmanlı Hükümeti'nin bu kararı değiştirmesi imkânsız olacağından, en azından şimdilik kendi düşüncesini belirtmesi önemli bir husustur⁷¹. Bir sonraki gün yayımlanan *Vakit*'te ise Hükümetin bu teşebbüste biraz geç kaldığı, ancak şekli ve gayesi itibarıyla bunu tasvip etmemek için memleketin içinde bulunduğu durumdan gafil olmak gerektiği ifade edilmiştir⁷².

Osmanlı Murahhaslarının Paris Barış Konferansı'nda verdikleri muhtıra hakkında İstanbul gazetelerinin yaptıkları değerlendirmeler de *Vakit* gazetesinde yayımlanmıştır. 9 Ocak tarihli *Vakit* gazetesi, “*Muhtıranın Tarz-ı Telakkisi*” başlığıyla önemli gazetelerin söz konusu muhtırayı nasıl gördüklerini okuyucularıyla paylaştı. Buna göre gazetelerin bir kısmı muhtırayı tasvip ediyor, diğer bir kısmı karşı çıkıyor, bir kısmı da herhangi bir yorum yapmaktan kaçınıyordu. Örneğin *Alemdâr* gazetesi, tamamen tasvip ederken, *Peyâm-ı Sabah*, muhtırayı yetersiz; *İkdâm*, muhtıranın önemli fakat eksik olduğunu söylüyordu⁷³.

⁶⁷ *Vakit*, 9 Kânun-ı evvel 1919, Numara 752, s. 1.

⁶⁸ Venizelos bilhassa Trakya'da Rum nüfusunun Türklerden daha fazla olduğunu iddia etmiş ve bu konuda bazı nüfus istatistiklerini Konferansa sunarak bu bölgenin Yunanistan'a verilmesini istemiştir. Bunun üzerine Trakya'daki Müslüman ahali de Sulh Konferansı'na telgraflar göndererek tarafsız bir heyet tarafından nüfus ekseriyetinin hangi millette olduğunu tetkik edilmesini ve plebisit suretiyle Trakya meselesinin halledilmesini talep etmişlerdir (*Vakit*, 10 Eylül 1919, Numara 666, s. 1).

⁶⁹ *Vakit*, 6 Kânun-ı sâni 1920, Numara 779, s. 3.

⁷⁰ *Vakit*, 7 Kânun-ı sâni 1920, Numara 780, s. 1.

⁷¹ *Vakit*, 7 Kânun-ı sâni 1920, Numara 780, s. 1.

⁷² *Vakit*, 8 Kânun-ı sâni 1920, Numara 781, s. 1.

⁷³ *Vakit*, 9 Kânun-ı sâni 1920, Numara 782, s. 1.

Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı Devleti ile herhangi bir antlaşma yapılmadı. 16 *Vakit* gazetesinin 21 Ocak tarihli nüshasında yayımlanan "*Sulh Konferansı Ebediyete Karışacak*" başlıklı haberde, Paris Barış Konferansı'nın artık sona ereceği, bundan sonraki müzakerelerin sefaretler ve Hariciye Nâzırlıkları arasında devam edeceği; Türkiye sulhunun süresiz olarak ertelendiği belirtilmiştir⁷⁴.

5. Vakit Gazetesinde Paris Barış Konferansı Sürecinde Anadolu'da Yapılan Mitingler ve Gönderilen Protesto Telgrafları Hakkında Yayımlanan Haber ve Yazılar (6-28 Ocak 1920)

Paris Barış Konferansı sürecinde başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun birçok vilayetinde önemli mitingler düzenlenmiştir. Ayrıca gerek İstanbul'daki İtilaf Devletleri Temsilciliklerine ve Osmanlı Hükümeti'ne ve gerekse Paris Barış Konferansı'na çeşitli muhtıralar ve protesto telgrafnâmeleri gönderilmiştir. Ekseriyetle bu protesto telgrafnâmelerinde hem başkent hem de Hilafet merkezi olan İstanbul'un, Osmanlı'da kalması gerektiği hususu dile getirilmiştir. Telgrafnâmeler Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri veya vatandaşlar tarafından gönderilmiştir. Bu mitingler ve telgrafnâmeler ilgili haberler birçok gazetede olduğu gibi *Vakit* gazetesinde de yayımlanmıştır.

Örneğin Trakyalı Müslümanlar tarafından Paris Barış Konferansı'na gönderilen bir telgrafta, Trakya'da ahalinin ekseriyetinin Müslümanlardan oluştuğu belirtilmiş, Trakya ahalisinin Yunanistan'a veya Bulgaristan'a iltihak etmek arzusunda olduğuna dair söylentiler tektzip edilmiştir⁷⁵.

Venizelos'un Trakya'da Rumların çoğunlukta olduğuna dair tezlerini çürütmek için Trakya'daki Müslüman ahali Paris Barış Konferansı'na bir telgraf daha göndermiştir. Bu telgrafta Venizelos'un iddia ettiği gibi Trakya'da Rum nüfusun çoğunlukta olmadığı belirtilmiş ve konuda en doğru kararın verilmesi için tarafsız bir tahkik heyetinin teşkil edilmesi talep edilmiştir. Telgrafta Trakya'da Rum, Bulgar ve Türk ırklarından hangisinin çoğunlukta olduğunun tespit edilmesi için plebisit suretiyle oylama yapılması gerektiği hususuna ayrıca dikkat çekilmiştir⁷⁶.

Paris Barış Konferansı'na tepki olarak sadece Anadolu'daki Müslümanlar değil, dünyanın diğer yerlerindeki Müslümanlar da muhtıralar vermişlerdir. Örneğin 6 Ocak 1920 tarihli *Vakit*, *Times* gazetesine dayanarak İngiliz ve Hintli yetkililerden oluşan önemli bir heyetin, İngiltere Başbakanı Lloyd George'a Türkiye sulhu hakkında bir muhtıra verdiklerini haber yapmıştır. Muhtırada, Türkiye sulhu hakkında yanlış bir yola gidilmemesi ve Lloyd George'un 5 Ocak 1917 tarihinde söylediği "*İstanbul, Anadolu ve Trakya'nın Türklere bırakılacağı*" hususundaki taahhüdünün yerine getirilmesi talep edilmiştir. Halifelik makamının gayr-i Müslim bir devletin hâkimiyeti altında bulunmasının kabul edilebilir bir durum olmadığının belirtildiği muhtırada, Türk olmayan Suriye, Irak ve Filistin'in, Türkiye'den ayrılması uygun görülmüştür. Muhtırada istatistikler verilerek İstanbul'da 205.000 Rum ve 86.000 Ermeni nüfusa karşılık 560.000 Türk bulunduğu için İstanbul'un mutlaka Türkiye'de kalması gerektiği ifade edilmiştir. İzmir'in işgalinden de bahsedilen muhtırada, 10.000 Müslüman'ın Yunanlılar tarafından şehit edildiği ve 200.000 kişinin de yurtsuz duruma düştüğüne dikkat çekilmiştir. Muhtıranın sonunda,

⁷⁴ *Vakit*, 21 Kânun-ı sâni 1920, Numara 794, s. 1.

⁷⁵ *Vakit*, 10 Eylül 1919, Numara 666, s. 1.

⁷⁶ *Vakit*, 11 Eylül 1919, Numara 667, s. 2. *Vakit*, Yunanlıların Trakya'daki Müslümanların da Rum yönetimini istedikleri hususunda Paris Barış Konferansı'na bazı telgraflar gönderdiklerini haber yapmıştır. 11 Eylül tarihli *Vakit* gazetesi Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniye'sinin tebliğini kaynak göstererek verdiği haberde Yunanlıların çeşitli hilelere başvurarak, Müslümanlardan bir imza almak için 1000 lira verdiklerini belirtmiştir. Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniye'si bu konuda Müslüman ahaliyi uyarmıştır.

Şark siyasetinde Türkiye'ye karşı adaletli ve haysiyetli bir siyaset takip edilirse kuvvetli bir Türkiye'nin Bolşevikliğe karşı etkili olacağı hususu dile getirilmiştir⁷⁷.

Paris Barış Konferansı sürecine tepki olarak Anadolu'nun muhtelif şehirlerinde mitingler düzenlenmiştir. Bu konuda *Vakit*'te yayınlanan ilk haber, 5 Ocak tarihli nüshasında yer alan ve Muğla'da düzenlenen miting hakkındadır. Muğla'dan *Vakit*'e ulaşan telgrafnâmede kısaca şunlar dile getirilmiştir⁷⁸:

*“Milletin haberi olmadan bazı siyasi sebep ve gayeler için savaşa dâhil olan Türkiye, topraklarının bütünlüğünü temin etmek için büyük fedakârlıklarda bulunmuştur. İstanbul ile Vilayet-i Şarkîye için Rus tehlikesinin ortadan kalkması üzerine savaştan çekilen Türkiye, bir milyona yakın askerini terhis etmiştir. Umum milletlerin kabul ettiği Wilson Prensipleri gereğince, halkın çoğunluğu Türk ve Müslüman olan memleketimizde bağımsız bir şekilde yaşamak ve millî hukukunun teminini istiyoruz. Müslüman olmayan azınlıkların her türlü siyasî, idarî ve adlî haklarının icrası için İtilaf Devletlerinin vereceği ekonomik yardımları da kabul ederiz. Bu taleplerimizin İtilaf Devletleri tarafından kabul edilmesini ve diğer milletler gibi Türk ve Müslümanların da adalete mazhar olmalarını istirham ederiz”*⁷⁹.

İstanbul ve Boğazların uluslararası bir yönetime bırakılacağı, Hükümet merkezinin Anadolu'da bir yere nakledileceği ve İstanbul'un yalnız *“makarr-ı Hilafet”* ve *“payitaht-ı dinî”* olarak kalacağına dair İstanbul Hükümeti'nin Sulh Konferansı'na teklifte bulunacağı haberleri gazetelerde yayımlanmıştır. Bunun üzerine Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi adına Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul Hükümeti'ne bir telgrafnâme göndererek, Erzurum ve Sivas'ta yapılan Kongrelerin kararları ile istikbalimize ait esasların belirlenmiş olduğunu, bu esasları tehlikeye atacak tasavvurları şiddetle protesto ettiklerini bildirmiştir⁸⁰.

14 Ocak 1920 (1336) tarihli *Vakit*'te ise *“Hak ve Hakikat Huzurunda Bir Dava-yı Mukaddes: İstanbul Türk'ün, Türk İstanbul'undur”* başlığı ile verilen bu habere göre, 13 Ocak'ta İstanbul'da İstanbul Sultan Ahmet Meydanı'nda düzenlenen mitinge yüz binlerce Müslüman katılmıştır. Miting süresince halkın iştirakiyle *“İzmir Türkiye'nindir. İstanbul Türklerindir”* sloganları atılmış Ayasofya ve Sultan Ahmet minarelerinden tekbirler alınmıştır⁸¹.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İzmir Mıntıkası Heyet-i Merkeziyesi adına Vasıf Bey'in *Vakit*'e gönderdiği telgrafnâmede, Fatih'in en kıymetli emaneti olan İstanbul Anadolu'nun dimağı, İzmir ise Anadolu'nun kalbi olup, bunların kurtuluşu için bütün Türkler feda olmaya hazırdır, denilmiştir. Telgrafnâmede ayrıca İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tüm dünyaya şunu ilan ettiği belirtilmiştir: *“İstanbul Türk'tür, ebediyen Türk kalacaktır. Bunun hilafında bir karar Türk'ün şimdiye kadar kırılmayan süngüsüyle karşılanacaktır”*⁸².

⁷⁷ *Vakit*, 6 Kânun-ı sâni 1920, Numara 779, s. 1.

⁷⁸ *Vakit*, 5 Kânun-ı sâni 1920, Numara 778, s. 3.

⁷⁹ *Vakit*'te yayımlanan bu telgrafın altında Menteşe Cemaat-i İslâmiye Reisi Müftü Mehmet Emin, Menteşe Mebusu Halil İbrahim, Ticaret Odası Reisi Memiş, Meclis-i Umumi Azasından Mustafa Hamdi, Miting Heyeti ve Belediye Reisi Mehmet Ragıp isimleri yazılıdır (*Vakit*, 5 Kânun-ı sâni 1920, Numara 778, s. 3).

⁸⁰ *Vakit*, 13 Kânun-ı sâni, 1920, Numara 786, s. 2.

⁸¹ *Vakit*, 14 Kânun-ı sâni 1920, Numara 787, s. 1.

⁸² *Vakit*, 14 Kânun-ı sâni 1920, Numara 787, s. 3.

Konya’da ise yirmi bin kişinin katıldığı büyük bir mitingün düzenlenmiş ve Lloyd George’un Sulh Konferansı’na teklif edeceği İstanbul hakkındaki kararı sert bir şekilde reddedilmiştir. Ayrıca İtilaf Devletlerine gönderilen miting mukarreratında “Padişah” ve “Halife” sıfatlarının ayrılmaz bir bütün olduğu, İstanbul’un başka bir yönetim şekline alınmasının bütün Türk ve Müslümanların hukukunu ve dinini yok saymak olduğu belirtilmiştir⁸³.

Vakit gazetesi 26 Ocak tarihli nüshasında ise Trabzon’da düzenlenen bir miting haberini yayımladı. Bu habere göre binlerce kişinin katıldığı miting mukarreratı telgrafla Amerika Meclis-i Ayanı, Paris Sulh Konferansı ile İstanbul’daki Fransız, İngiliz, İtalya ve Amerika Fevkalade Komiserliklerine; Danimarka, İspanya Sefaretlerine ve bir sureti de Hariciye Nezaretî’ne gönderilmiştir⁸⁴. 28 Ocak tarihli *Vakit*’in haberine göre Bursa’da bir miting düzenlenmiş ve İstanbul hakkındaki haber ve miting mukarreratı ilgili makamlara gönderilmiştir⁸⁵.

6. Sonuç

Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı Devleti’nin de içinde yer aldığı İttifak Devletleri için yenilgiyle sonuçlanmıştır. Savaşın galip devletleri, mağlup devletlerle yapacakları antlaşmaların şartlarını görüşmek ve kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek amacıyla Paris’te bir araya gelmişlerdir. 18 Ocak 1919’da başlayan Paris Barış Konferansı’nın adı her ne kadar “Barış Konferansı” olsa da aslında bir “paylaşım konferansı” olmuştur. Resmî olarak 1920 yılının ilk aylarına kadar devam eden Paris Barış Konferansı’nın ilk altı ayında en önemli kararlar alınmıştır. Paris, Ocak 1919’dan Haziran 1919’a kadar ülkelerin geleceğinin ve sınırlarının belirlendiği bir karar merkezi olmuştur. Paris Barış Konferansı’nda görüşülecek en önemli konulardan biri Osmanlı Devleti ile yapılacak antlaşmanın şartlarının belirlenmesi olmasına rağmen, ne ilginçtir ki Osmanlı Murahhas Heyeti, ancak Haziran 1919’da Konferansa davet edilmiştir. İtilaf Devletleri temsilcilerinin Konferanstaki tavırları, Osmanlı Devleti’ne karşı besledikleri gerçek niyetlerini göstermiştir.

Vakit gazetesi Paris barış Konferansı hakkında ilk haberini 21 Mayıs 1919’da yayımlamıştır. İzmir’in Yunanistan tarafından işgal edilmesinden dolayı Konferansa doğrudan davet edilmemiz gerektiğini savunan *Vakit*, Paris’e gidecek murahhas heyetinin devlet ve millet için adeta bir “müdafaa-i hukuk heyeti” olduğu için her açıdan mütehassıs kişilerden seçilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Paris Barış Konferansı hakkında sadece haberler değil, zaman zaman köşe yazıları da *Vakit*’te yayımlanmıştır. Gazetenin Başyazarı Mehmet Asım, Osmanlı Murahhas Heyeti’nin verdiği muhtıraları yetersiz bulmuş ve eleştirmiştir. Mehmet Asım, Wilson Prensiplerinin Türkiye hakkındaki 12 Maddesinin hakkıyla uygulanmadığını belirtmiş; Murahhas Heyetinin bu prensiplere dayanarak ve milliyet esasına göre muhtıra hazırlamadıklarına dikkat çekmiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa’nın Tevfik Paşa’yı beklemeden müzakerelere başlamasını da eleştiren Mehmet Asım, Osmanlı Murahhaslarının müzakerelerdeki tavrını “anlaşılmayan noktalar” olarak değerlendirmiştir.

⁸³ *Vakit*, 25 Kânun-ı sâni 1920, Numara 796, s. 3. *Vakit*, mukarreratın şu isimler tarafından gönderildiğini aynı haberin devamında belirtmiştir: Miting Heyeti Reisi Sivaslı Ali Kemal, Konya Mebusu Mehmet Vehbi, Konya Mebusu Ömer, Eczacı Hüsametdin, Mebus-ı sâbık Ali Haydar, Ulemadan Hacı Tahir, Hacı Numan, Cevdet Tahir Paşa, Dava Vekili Şevki, Dava Vekili Refik, Saatçi Refet, Mümtaz Bahri, Tüccardan Hacı Himmet, Mehmet Salihzâde Ali, Derviş Bekirzâde Mehmet.

⁸⁴ *Vakit*, 26 Kânun-ı sâni 1920, Numara 797, s. 2.

⁸⁵ *Vakit*, 28 Kânun-ı sâni 1920, Numara 799, s. 3. *Vakit* gazetesinde yayımlanan bu habere göre mitingde, Şehy Servet Efendi, Avukat Muhittin Baha Bey, İzmir’den gelen Celal Bey ve miting heyeti adına Nevres Bey birer konuşma yapmışlardır.

Vakit Gazetesine Göre Paris Barış Konferansı'nda Türkiye Sulhu Müzakereleri Ve Anadolu'daki Etkileri (1919-1920)

Paris Barış Konferansı devam ederken İstanbul'da toplanan Birinci Şûrâ-yı Saltanat hakkındaki haberler de *Vakit* gazetesinde yer almıştır. Gazete Şûrâ'ya katılanları ve Şûrâ'da yapılan konuşmaları detaylı bir şekilde ele almıştır.

Vakit gazetesi başta İstanbul olmak üzere Bursa, Trabzon ve Konya gibi çeşitli şehirlerde Paris Barış Konferansı sürecinde düzenlenen mitingler ve miting kararları hakkında da haberler yayımlamıştır. Gazete mitinglerde yapılan konuşmaları İtilaf Devletlerinin İstanbul temsilciliklerine gönderilen telgrafnâmeleri de okuyucularıyla paylaşmıştır.

Paris Barış Konferansı'nda Türkiye Sulhu hakkında herhangi bir karar çıkmamıştır. Buna rağmen *Vakit* gazetesi, gerek Konferansa davet sürecinde ve gerekse davetten sonraki süreçte Konferans hakkında birçok haber ve yazıyı yayımlamaya çalışmıştır. *Vakit*, sadece kendi muhabirlerinin verdiği haberleri yayımlamamış, gerek Avrupa gazeteleri ve gerekse İstanbul gazetelerinin Konferans hakkındaki haberlerini ve değerlendirmelerini okuyucularına ulaştırmıştır.

Vakit gazetesinde Paris Barış Konferansı hakkında yayımlanan birçok yazı sansüre uğramıştır. Örneğin 1919 yılının 28 Haziran'ında yayımlanan "Harp Mesuliyetleri ve Türkiye", 28 Temmuz'unda "Anlaşılmayan Noktalar" başlıklı başyazılar ile 30 Temmuz tarihli nüshadaki "Anadolu Meselesi" başlıklı haberin önemli kısımları sansür nedeniyle yayımlanamamıştır. Gazete yayımlanırken sansür edilen sütun veya satırların yerleri boş bırakılmıştır. Böylece hem sansüre bir tepki gösterilmiş hem de okuyucular durumdan haberdar edilmiştir.

Paris Barış Konferansı hakkında *Vakit* gazetesinde çıkan haberleri bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, gazetenin Wilson İlkelerinden ve bunun sonucunda Amerika'dan çok büyük beklentiler içerisinde olduğunu görüyoruz. Örneğin İzmir'in işgalinden sonraki süreçte Wilson İlkelerinin 12. Maddesi haftada birkaç defa "*Devletlerin Taahhüdü*" başlığıyla gazete yayımlanmıştır.

Vakit gazetesi, Amerikan manda ve himayesini savunan bir çizgide olmuştur. Bilhassa Ahmed Emin (Yalman)'in yazılarında bunu görmek mümkündür. Örneğin Ahmed Emin'in kaleme aldığı ve 30 Kasım ve 1 Aralık 1918 tarihli *Vakit*'te yayımlanan İstikbal Düşünceleri 1-2" başlıklı yazılarda "*Amerikan müzaheretinin sağlanması, yabancı uzmanlar getirilmesi*" gibi düşünceler dile getirilmiştir.

Kaynakça

Gazeteler

Vakit, 4 Temmuz 1920, Numara 1935, s. 1.

Vakit, 21 Mayıs 1919, Numara 562: 1.

Vakit, 24 Mayıs 1919, Numara: 565, s. 2.

Vakit, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.

Vakit, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1, 2.

Vakit, 30 Mayıs 1919, Numara 571, s. 1.

Vakit, 2 Haziran 1919, Numara 574, s. 2.

Vakit, 5 Haziran 1919, Numara 577, s. 1.

Vakit, 7 Haziran 1919, Numara 579, s. 1.

Vakit, 23 Haziran 1919, Numara 595, s. 1.

- Vakit*, 24 Haziran 1919, Numara 596, s. 1.
Vakit, 25 Haziran 1919, Numara 597, s. 1.
Vakit, 27 Haziran 1919, Numara 599, s. 1.
Vakit, 28 Haziran 1919, Numara 600, s. 1.
Vakit, 29 Haziran 1919, Numara 601, s. 1.
Vakit, 5 Temmuz 1919, Numara 605, s. 1.
Vakit, 16 Temmuz 1919, Numara 616, s. 1.
Vakit, 17 Temmuz 1919, Numara 617, s. 1.
Vakit, 20 Temmuz 1919, Numara 620, s. 1.
Vakit, 23 Temmuz 1919, Numara 623, s. 1.
Vakit, 21 Temmuz 1919, Numara 621, s. 1.
Vakit, 22 Temmuz 1919, Numara 622, s. 1.
Vakit, 27 Temmuz 1919, Numara 627, s. 1, 2.
Vakit, 27 Temmuz 1919, Numara 627, s. 2.
Vakit, 30 Temmuz 1919, Numara 630, s. 1.
Vakit, 15 Teşrîn-i evvel 1919, Numara 701, s. 2.
Vakit, 23 Teşrîn-i evvel 1919, Numara 709, s. 1.
Vakit, 18 Teşrîn-i sâni 1919, Numara 735, s. 1.
Vakit, 3 Kânun-ı evvel 1919, Numara 746, s. 2.
Vakit, 4 Kânun-ı evvel 1919, Numara 747, s. 1.
Vakit, 9 Kânun-ı evvel 1919, Numara 752, s. 1.
Vakit, 10 Eylül 1919, Numara 666, s. 1.
Vakit, 6 Kânun-ı sâni 1920, Numara 779, s. 3.
Vakit, 7 Kânun-ı sâni 1920, Numara 780, s. 1.
Vakit, 8 Kânun-ı sâni 1920, Numara 781, s. 1.
Vakit, 9 Kânun-ı sâni 1920, Numara 782, s. 1.
Vakit, 21 Kânun-ı sâni 1920, Numara 794, s. 1.
Vakit, 10 Eylül 1919, Numara 666, s. 1.
Vakit, 11 Eylül 1919, Numara 667, s. 2.
Vakit, 6 Kânun-ı sâni 1920, Numara 779, s. 1.
Vakit, 5 Kânun-ı sâni 1920, Numara 778, s. 3.
Vakit, 13 Kânun-ı sâni, 1920, Numara 786, s. 2.
Vakit, 14 Kânun-ı sâni 1920, Numara 787, s. 1.
Vakit, 14 Kânun-ı sâni 1920, Numara 787, s. 3.
Vakit, 25 Kânun-ı sâni 1920, Numara 796, s. 3.
Vakit, 26 Kânun-ı sâni 1920, Numara 797, s. 2.
Vakit, 28 Kânun-ı sâni 1920, Numara 799, s. 3.
Vakit, 21 Mayıs 1919, Numara 562, s. 1.
Vakit, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.
Vakit, 25 Haziran 1919, Numara 597, s. 1.

Vakit, 29 Haziran 1919, Numara 601, s. 1.

Vakit, 14 Kânun-i sâni 1920, Numara 787, s. 1.

Mehmet Asım, *Vakit*, 28 Temmuz 1919, Numara 628, s. 1.

Ahmed Emin, *Vakit*, 15 Kânun-ı evvel 1919, Numara 757, s. 1.

Ahmed Emin, “*İstikbal Düşünceleri 1*” *Vakit*, 30 Teşrîn-i sâni 1918, Numara 397, s. 1.

Ahmed Emin, “*İstikbal Düşünceleri 2*” *Vakit*, 1 Kânun-ı evvel 1918, Numara 398, s.1.

Kitap, Makale ve Tezler

Akşin Sina., v.d., (2006), *Yakınçağ Türkiye Tarihi (I)*, Milliyet Kitaplığı.

Armaoğlu, Fahir (1984), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1924-1980)*, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Bayur, Yusuf Hikmet (1970), *Atatürk'ün Hayatı ve Eserleri*, C. I, Ankara, Güven Basımevi.

Budak, Mustafa. (2020), “Osmanlı Devleti'nin Paris Barış Konferansı'na Davet Edilmesi ve Muhtıralar Sunması

İle İlgili Tartışmalar, *Tarih Dergisi*, 71, 1, s. 445-472.

Ertan, Ali Erhan ve Özgün, Tevfik Orçun (Aralık 2016), “I. Dünya Savaşı'nın Ardından Yenidünya Düzenine Doğru,

s. 1919 Paris Barış Konferansı”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. III, s. 551-572.

İnuğur, M. Nuri (2005), *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul, Der Yayınları.

Kadir Kasalak, (1993), *Millî Mücadele'de Manda ve Himaye Meselesi*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara.

Koçak, Cemil. Özdemir, Hikmet vd., Hazırlayan, Akşin, Sina (1989), *Yakınçağ Türkiye Tarihi (1908-1980) I*,

İstanbul, Milliyet Yayınları.

Koçak, Mahmut. (2022), Türk ve Fransız Basınına Göre Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı Devleti, Yüksek Lisans

Tezi, T.C. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Bilecik.

Köse, İsmail (April 2014), “Paris Barış Konferansı Tutanakları ve Başkan Woodrow Wilson'un Türk Algısı”, *History*

Studies, C. IV, S. 3, s. 217-238.

Macmillan, Margaret. (2015), Barış Yapanlar-Dünyayı Değiştiren 6 Ay- 1919 Paris Barış Konferansının Hikâyesi,

Çev. Belkıs Çorakçı Dışbudak, Alfa Yayınları, İstanbul.

Öztuna, Yılmaz (1992), *Büyük Tarih Ansiklopedisi II*, Ankara, Bateş Yayınları.

Süleyman Ülger, (2011), Paris Barış Konferansı'nın İstanbul Basını (Vakit, İstiklâl, Sabah, Tarık Gazeteleri)'na

Yansımaları, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Isparta.

Tansel, Selahattin (1991), *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar I*, İstanbul, MEB Yayınları.

Tezcan, Asuman. (2007), Ahmed Emin Yalman: Dönemi ve Gazeteciliği (1918-1938), Yayınlanmamış Doktora

- Tezi , *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı*, Ankara.
- Tolon, Ahmet Hurşit (2005), *Sevr'e Giden Yol*, , Ankara, Günel Basım Yayın.
- Trachtenberg , Marc. (1979), "Reparation at the Paris Peace Conference." *The Journal of Modern History* 51. 1.
- Uçarol, Rıfat (1995), *Siyasi Tarih*, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Uslu, Dilara (2012), "Paris Barış Konferansı'ndaki Yunan İsteklerinin Batı Basınına Yansımaları", *History Studies*, C. IV, S. 2, s. 361-371.
- Yalman, Ahmet Emin (1970), *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, I. (1888-1922)*, İstanbul, Rey Yayınları.
- Yazıcı, Hanefi. (2020), "1919 Paris Barış Konferansı'nda Türk Tezleri", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 9 (2), s. 1039-1064.

EKLER

EK-1: Vakıf gazetesinde Birinci Şûrâ-yı Saltanat (26 Mayıs 1919) hakkında yayımlanan haber⁸⁶.

⁸⁶ Vakıf, 27 Mayıs 1919, Numara 567, s. 1.

EK-2: Vakıf gazetesinde yayımlanan “Murahhaslarımız Onlar Meclisinde” başlıklı haber⁸⁷.⁸⁷ Vakıf, 25 Haziran 1919, Numara 597, s. 1.

EK-3: *Vakit* gazetesinde yayımlanan “Sulh Konferansı’nın Murahhaslarımıza Cevabı” başlıklı haber⁸⁸.

[illegible]

EK-4: Vakit gazetesinde İstanbul'da düzenlenen miting hakkında yayımlanan "Hak ve Hakikat Huzurunda Bir Dava-yı Mukaddes: İstanbul Türk'ün, Türk İstanbul'undur", başlıklı haber⁸⁹.

⁸⁹ Vakit, 14 Kânun-i sâni 1920, Numara 787, s. 1.